

**З досвіду роботи
Семко Галини Миколаївни,
вчителя української мови та літератури
Лозівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №7
Лозівської міської ради Харківської області**

Робота в парах як основа організації усної самотійної роботи на уроках української мови та літератури

Під час спілкування становище мовця і слухача може помінятися: слухач стає мовцем, а той, хто до цього часу говорив, стає слухачем. Така зміна слухання і говоріння відбувається часто, особливо в парному спілкуванні.

Учням зручніше працювати один з одним, допомагати один одному, вступати у корисне співробітництво в парах. Для співпраці і взаємодопомоги пара являє собою ідеальну форму. У парі учні можуть опрацювати і викласти один одному новий матеріал, закріпити його, а також повторити і перевірити пройдений матеріал. У парній роботі можуть вирішуватись всі дидактичні задачі: вивчення нового матеріалу, його закріплення, повторення, використання отриманих знань на практиці.

Робота в парах - основа організації усної самотійної роботи на уроках. На відміну від роботи в малих групах, де учні відповідають по черзі командиру, в парах будь-якого типу в кожний момент половина учнів говорить, а інша половина контролює. Потім вони міняються ролями. Не треба доказувати, що навіть робота в малих групах значно підвищує активність учнів. Ступінь підвищення активності учнів при роботі у парах значно вищий. Крім того, створюються умови для їх природного спілкування.

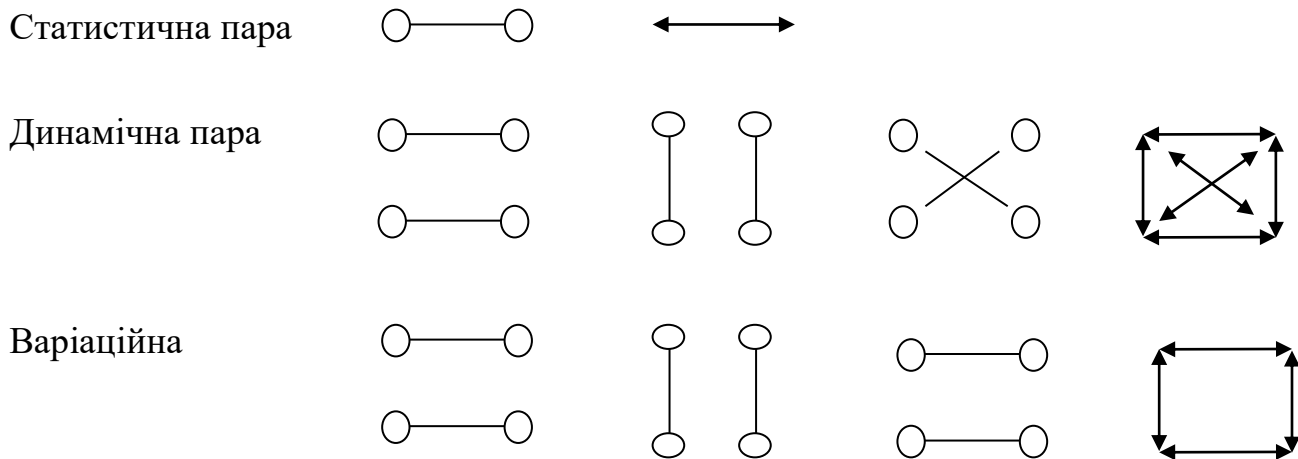
У рамках КГСН усна самотійна робота учнів на уроці ведеться з використанням трьох видів пар: статичної, динамічної і варіаційної.

1. Статична пара. Разом працюють учні, які сидять за однією партою.

2. Динамічна пара. Для школи це мала група із 4 чоловік. Для роботи об'єднуються учні, які сидять за сусідніми партами. Кожен працює з кожним, тричі міняючи партнерів.

3. Варіаційна пара. У цьому випадку колективної роботи в малій групі з 4 чоловік кожен працює то з одним, то з іншим сусідом. При цьому проходить обмін матеріалами, варіанти яких будуть опрацьовані кожним членом мікрогрупи.

Схема роботи у різних парах

Статична пара

Утворюється за бажанням учнів, так як фактор контактності і доброзичливості відіграє в цій парі вирішальну роль. Не треба нав'язувати партнера, можна тільки порадити або попросити допомогти товаришеві. Статистична пара є етапом підготовки до роботи в динамічних і варіаційних парах. У цій парі учні, які сидять поруч, постійно міняються ролями учня і вчителя. Вони регулярно спілкуються один з одним і відповідно значно підвищують мовну і мислительну активність кожного. При такій роботі у класі половина учнів говорять одночасно. Взаємоконтроль сприяє вихованню моральних якостей особистості. Взаємодопомога стає звичним видом взаємостосунків у парі незалежно від рівня підготовленості партнерів. Успішно працюють разом і два сильні, і два слабкі учні, і сильний зі слабким при умові взаємної приязні один до одного. Після спільної роботи протягом певного часу за бажанням учнів може пройти зміна партнерів, що і є переходом до роботи в динамічній і варіаційній парах.

Динамічна пара

Виникає як засіб адаптації учнів в умовах постійної зміни партнерів, є аналогом діалогічних поєднань або оргдіалога у методиці А.Г.Рівіна. В.К.Дьяченко також довів переваги колективного способу навчання, який засновано на використанні парної роботи.

При роботі в динамічній парі спільне завдання ділиться між членами мікрогрупи. Кожен опитує кожного, кожен відповідає кожному. Виникає ситуація колективної взаємодії всіх членів групи. Найчастіше це мікрогрупи з 4 чоловік, тобто

учні двох сусідніх парт.

Кожна четвірка працює за завданням, яке написано на дошці чи на плакаті. Учитель дає 4 варіанти завдання, 4 питання, 4 пункти плану. У групі може бути і більше учнів, але число їх повинне бути парне. Якщо у якійсь групі непарне число, то учитель включається у роботи усієї групи.

Динамічна пара дає можливість кожному міняти партнерів так, щоб працювати з кожним. При підготовці матеріалів для взаємонавчання в динамічній парі необхідно врахувати, що матеріал буде опрацьовуватися кожним учнем в різній послідовності. Робота за такими матеріалами повинна обов'язково закінчуватися спільною роботою групи з узагальнення і систематизації вивченого.

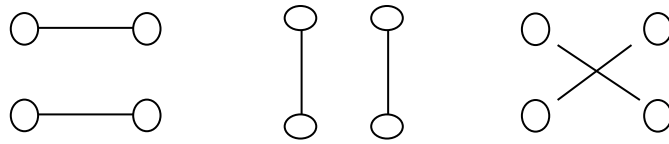
При підготовці матеріалів для взаємоконтролю учитель повинен врахувати попереднє узагальнене сприйняття учнями всього матеріалу в системі. Тоді перевірка засвоєння його в різній послідовності не буде важкою для учнів. Матеріал сам стає в логічній послідовності, дякуючи попередньому узагальненню. Висока активність і ефективність роботи при переході від статичної пари до динамічної зберігається. У кожен момент половина учнів говорить, а інша цілеспрямовано слухає. Але динамічна пара має і додаткові переваги. Вона стає школою підвищення рівня адаптації учнів один до одного в умовах постійної зміни партнерів, школою вільного спілкування кожного з кожним.

Підготовку матеріалів для роботи в динамічній парі можна доручити учням. Наприклад, кожен учень письмово виконує своє завдання, яке йому запропонував учитель. Учитель перевіряє завдання у кожного учня. Маючи на руках перевірене учителем завдання, кожен учень протягом кількох уроків виконує це завдання усно з кожним учнем класу, працюючи у великій динамічній парі. У роботі бере участь увесь клас, якщо в класі 30 учнів, то кожен виконує 1 завдання письмово і 29 усно і 29-ти учням допоможе виконати своє завдання усно. Ця робота найбільш ефективна, коли в ній є функція контролю, так як послідовність опитування з його варіативністю сприймається кожним учасником як природне спілкування. Якщо задача учня, з одного боку, опитати всіх, з іншого - відповісти кожному, то він не відчуває ніяких сумнівів, що так і треба працювати. Виникають сумніви, а чи не краще кожному учню своє завдання пояснювати зразу всьому класу. Ні. По-перше, не буде можливості опитати і контролювати кожного, по-друге, учні, працюючи з багатьма партнерами, вчаться адаптуватися до різних методів навчання.

Переважаючим видом роботи в діалогічній парі (тобто коли зміна партнерів проходить за вибором учнів, вільно) є спільна робота над текстом, кожен учень читає свій текст підвищеної складності, який потребує глибокого вчитування в нього і виділення головного. У кожній парі партнери разом читають перший абзац одного із текстів і разом дають назву абзацу. Господар тексту дає свій зошит партнеру і той записує заголовок абзацу у чужий зошит. Потім разом читається перший абзац другого тексту, разом дається назва, і ця назва записується іншим партнером в чужий зошит. Після такої роботи всі пари розпадаються і кожен шукає нового партнера, щоб продовжити роботу над новим абзацом тексту. У той же час в новій діалогічній парі працюють над другим абзацом чужого тексту. Учню, щоб дати назву разом з другом другому абзацу незнайомого тексту, треба знати зміст попереднього абзацу. Прочитавши першу назву, учень отримує загальний орієнтир (про що йшла мова на початку тексту). Якщо назви недостатньо, можна попросити товариша розказати цей абзац. Після уточнення змісту попереднього абзацу учні приступають до спільного читання і озаглавлення другого абзацу. Учень записує назву в зошиті товариша. Потім таким же чином опрацьовується текст партнера. І знову пари розпадаються, і знову нові поєднання. За В.К.Дьяченком, який використовує в своїй роботі методику А.Г.Рівіна, за урок може пройти до 11 змін партнерів. Кожен разом з різними партнерами глибоко вивчає свій текст і вчитується в текст кожного нового партнера. Для такого виду роботи треба підібрати тексти за об'ємом і складністю в залежності від віку дітей. Мета такої роботи над текстом - вчити виділяти головне, вирішуються проблеми і пошукові ситуації.

Керувати таким видом роботи важко. Необхідно підготувати спеціально підібрані за об'ємом і складністю тексти з урахуванням диференційованого підходу до учнів. І, по-друге, треба вміти керувати пересаджуванням учнів при зміні партнерів. При стихійному виборі партнерів можуть бути прості, бо одні працюють швидше, інші повільніше.

Для порядку у роботі над текстом слід використовувати роботу в четвірках як найбільш сприятливу для школи. Кожна група вивчає разом 4 тексти. У кожному четвірку можна дати одні і ті 4 тексти із підручника. У цьому випадку не треба шукати партнерів. Робота ведеться в режимі динамічної пари. Кожен працює з кожним за алгоритмом:

При зміні партнерів у четвірці учням треба пересаджуватися так, щоб зручно було читати разом текст і записувати в чужий зошит пункт плану. При роботі у динамічній парі оцінки не виставляються, але підвищується відповідальність кожного за всіх. Кожен повинен опитати своїх партнерів, продумати, що і як запитати, що доповнити, як допомогти. Для такої роботи сприятливі умови. Діти спілкуються один з одним, повністю знімається стресовий стан, страх допустити помилку. Контроль в динамічній парі поступово зливається з навчанням. Учень, який опитує, уже не контролер, а помічник, консультант і порадник. Потім ролі міняються. Періодично міняється і склад четвірок.

Варіаційна пара

Це один із видів колективного навчання. На відміну від динамічної пари, де ділиться за частинами єдине для всіх спільне завдання, у варіаційній парі проходить інтеграція зусиль, витрачених кожним на підготовку різних матеріалів. Тут опрацьовуються різні матеріали, підготовлені кожним членом колективу самостійно.

Наприклад, кожен учень готує картку з питаннями, задачами, прикладами, на звороті картки є всі відповідні рішення. Після перевірки карток учителем, який підходить до кожного учня, діти сідають в четвірки, щоб кожен міг працювати то з лівим, то з правим сусідом. Робота ведеться в 3 такти. I - робота з сусідом поруч. Кожен опитує сусіда усно за своєю картою. Відповіді перевіряють на звороті картки. Після взаємонавчання партнери міняються картками. II такт - робота з учнем, що сидить за сусідньою партою. Перевіряючий працює за картою, за якою перевірявся сам. Знову зміна карток і поворот до колишнього партнера. III такт - робота з колишнім партнером по новій картці. Робота завершується, коли повернулася своя картка. Так само учні працюють з текстами; план якого є на звороті картки. Або за кілька уроків можна опрацьовувати підготовлені доповіді чи реферати з тезам чи планом на звороті картки. Таким чином кожен опрацьовує доповідь, а не просто прослуховує

виступити доповідачів.

Колективне навчання не слід підміняти роботою в малих групах, де перевіряючим назначається сильний учень, командир. Лідерство породжує нерівноправність. У цьому випадку, навіть якщо асистенти весь час міняються, кожен із них проходить через спокусу суб'єктивної оцінки. В умовах четвірки посилення контролю досягається через спільний контроль. Троє перевіряють одного, кожен із них незалежно ставить йому оцінку, а потім оцінка обговорюється. В обговоренні бере участь і відповідаючий. Спільна оцінка готує до взаємооцінки при роботі у статичній парі.

Колективне навчання в динамічній і варіаційній парах помітно покращує стосунки між учнями, головним стає бажання надати допомогу товаришу, який її потребує. Кожен член навчального колективу працює разом з усіма над виконанням єдиного завдання, вносячи свій посильний вклад у підняття рівня навченості і розвитку кожного члена колективу.